

12 Buitenland

President Zuid-Afrika steunt voorstel om traditionele leiders meer recht te laten spreken

De traditionele rechtbank van leider Mthembu is genesteld tussen de vruchtbare heuvels van KwaZulu-Natal. Foto Elles van Gelder

Zuma wil meer macht voor stamhoofd

Aan de vooravond van het ANC-congres, waar hij zijn positie moet zekerstellen, betaalt president Zuma traditionele leiders nu terug voor hun steun.

Door ELLES VAN GELDER

Mthembu hoeft er niet lang over na te denken. Er was geen testament maar het leek hem eerlijk beide vrouwen twaalf koeien te geven. De overleden boer was een polygamist en zijn erfenis moest door de helft. De eis van de oudste vrouw, dat ze recht had op alle koeien, was ongegrond.

Mthembu bladert in het schrift waarin hij alle zaken heeft opgeschreven waarover hij heeft besloten. Er was een geschil over de hoogte van een bruidschat, een man die niet wilde betalen voor zijn buitenechtelijke kind en een koe die op het erf van de buurman graasde. Mthembu, van de gelijknamige Mthembu-gemeenschap, loste ze allemaal op.

Vroeger zou hij stamhoofd zijn genoemd, maar sinds enkele jaren luistert hij naar de naam *inkosi*. Hij is een

van de duizenden traditionele leiders op het Zuid-Afrikaanse platteland waar de burgers te maken hebben met twee soorten leiderschap: democratisch gekozen gemeenteraadsleden en traditionele leiders die hun functie erven. Modern Zuid-Afrika en traditioneel Zuid-Afrika bestaan nog steeds naast elkaar.

Mthembu's traditionele rechtbank is genesteld tussen de vruchtbare heuvels van KwaZulu-Natal en kan alleen bereikt worden over ongeasfalteerde wegen vol kuilen en uitstekende rotsen. Mthembu lost samen met zijn raadgevers problemen op voor wie dat in zijn gemeenschap wil. Maar, als hun budget en vervoer het toelaat, kunnen de burgers ook naar een gewone rechtbank.

President Jacob Zuma, die volgende week hoopt zijn positie te behouden als leider van het ANC op het partijcongres in Mangaung, steunt een wetsvoorstel waarin dit wordt veranderd. Hij wil de traditionele leiders meer macht geven. Als de wet wordt aangenomen, hebben zo'n 17 miljoen burgers op het platteland geen andere keuze dan voor een reeks aan kleinere vergrijpen, zoals diefstal, naar traditionele rechtbank te gaan.

In het beste geval dienen de traditionele rechtbanken als een plek waar lokale geschillen snel worden opgelost op basis van overeenstemming tussen de *inkosi* en zijn raadgevers. Nelson Mandela schrijft in zijn autobiografie hoe hij als jongen op het platteland toekeek terwijl de traditionele raad samenkwam en vol bewondering was over hoe ze samen tot oplossingen kwamen. Hij zag het als een voorbeeld van democratie.

'Het voorstel brengt Zuid-Afrika terug naar Middeleeuwen'

Maar er zijn ook traditionele leiders die heersen met ijzeren vuist en alles behalve democratisch zijn, zegt Sizani Ngubane van de Rural Women's Movement die tegen de wet strijdt. Ze is bang dat als de leiders officieel worden erkend, de slechte onder hen hun macht verder gaan misbruiken. Ze vreest een parallel rechtstelsel dat onvoldoende wordt gecontroleerd en waarin geen ruimte is

voor advocaten.

Ze zit in een klein huis waar de muren zijn geplamuurd met koeienmest. Tegenover haar zit de eigenaresse, de 84-jarige Cazile Hadebe die ervaring heeft met een conservatieve *inkosi*. Toen het vee van de buurman haar hek vernielde en de pompoenen in haar groentetuin tot moes stampte, diende Hadebe een klacht in en eiste een schadevergoeding. De traditionele raad vertelde haar dat ze als vrouw niemand kon aanklagen en dat ze zich moest laten vertegenwoordigen door een man. Ze haalt haar schouders op. „Er wonen geen mannen in mijn huis.”

De oude vrouw heeft weinig goeds te zeggen over tradities. Ook de polygamie van haar president vindt ze maar niets. Zuma is altijd trots geweest op zijn Zulu-wortels. Zijn aanhangers noemen hem '100 procent Zulu Boy', hij is getrouwd met drie vrouwen en danst in ceremonies nog regelmatig rond in een dierenvel.

Zijn steun voor de wet komt voor een groot deel voort uit zijn affectie met zijn cultuur, meent politiek analist Adam Habib. Maar het gaat om meer. Zuma betaalt de traditionele leiders terug voor hun steun.

„Hij is voorstander van de wet omdat hij het gevoel heeft dat hij de traditionele leiders iets schuldig is”, zegt Steven Friedman, directeur van het Centrum voor de Studie van Democratie aan de Universiteit van Johannesburg. „Hij heeft de harten in KwaZulu-Natal tijdens de vorige verkiezingen niet alleen gewonnen omdat hij een Zulu is, maar ook omdat hij de traditionele leiders aan zijn kant heeft gekregen.”

Zuma heeft onlangs wel aangegeven dat de wet op bepaalde punten aangepast moet worden, maar hij houdt vol dat er voor Afrikaanse problemen Afrikaanse oplossingen nodig zijn. Zijn minister van Vrouwenzaken roept dat de wet Zuid-Afrika terugbrengt naar de Middeleeuwen. Als het wetsvoorstel wordt aangenomen, stapte activist Ngubane naar het Constitutionele Hof. „Het gaat in tegen vrijheden waar we hard voor hebben gevochten.”

Bij de burens van de oude Hadebe kleuren de tomaten langzaam rood. Het doet pijn, zegt ze, om naar hun vruchtbare oogst te kijken. Omdat haar hek nog steeds kapot is, heeft het geen zin om te planten. Alle koeien uit de buurt hebben nu vrij spel.

Advertentie

nrcboeken >

Dé opvolger van het succesvolle *Kunnen muggen dronken worden?!*

12,50

Verkrijgbaar in boekhandel en op www.nrclux.nl/boeken

nrc handelsblad > nrc next >

Levenslang wegens Srebrenica

Door een onzer redacteurs

DEN HAAG. De Bosnische Serviër Zdravko Tolimir, de voormalige rechterhand van generaal Ratko Mladic, is gisteren door het Joegoslavië-tribunaal tot levenslang veroordeeld. Hij is schuldig bevonden aan genocide in Srebrenica en Zepa.

Hulpcommandant Tolimir is na de Bosnisch-Servische leider Radovan Karadzic en Ratko Mladic de belangrijkste verdachte die het Joegoslavië-tribunaal wilde vervolgen voor het bloedbad in Srebrenica. Op 11 juli 1995 werd de moslimenclave door de Bosnische-Serviërs veroverd. Zo'n 25.000 Bosnische moslims hadden zich verzameld op de enclave, die door de VN was uitgeroepen tot *safe haven*. De Nederlandse VN-eenheid

Dutchbat kon de beloofde bescherming niet bieden. Volgens het vonnis begon twee dagen later „op grote schaal en systematisch de moord op de moslims uit Srebrenica”. De Bosnische-Serviërs waren uit op de „vernietiging van deze bevolking”.

In deze massamoord speelde Tolimir een hoofdrol. Volgens de rechters was Tolimir persoonlijk betrokken bij de moord op 1.700 moslims. „Zijn mannen bevonden zich op de plaatsen waar mensen opgesloten, doodgeschoten en begraven werden en waren ervoor verantwoordelijk dat de moordoperatie doorging tot de laatste kogel was afgevuurd en het laatste lichaam begraven.”

Tolimir (64) heeft steeds volgehouden onschuldig te zijn. Hij zag de

acties tegen de moslims als een militaire operatie tegen terroristen.

Na de ondertekening van het vredesverdrag van Dayton in 1995 werkte hij als militair vertegenwoordiger voor de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa. Ook was hij adviseur van de president van de Republika Srpska, het Servische deel van Bosnië.

Tolimir speelde na de oorlog in Bosnië in 1995 een belangrijke rol in het netwerk dat Mladic moest beschermen en moest voorkomen dat hij zou worden gearresteerd en uitgeleverd aan het VN-hof.

Pas in 2005 werd Tolimir door het Joegoslavië-tribunaal in staat van beschuldiging gesteld. Twee jaar later werd hij in Servië opgepakt.